

Politiek draagvlak voor OS

Hoe komt dit tot stand en wat is het politieke lot van rapporten hierover?

NCDO onderzoekt regelmatig wat het Nederlandse publiek denkt over internationale samenwerking. Ook laat NCDO onderzoek uitvoeren over internationale vraagstukken die betrekking hebben op de Nederlandse ontwikkelingssamenwerking. Dit is een samenvatting van een van deze onderzoeken. Het gehele onderzoeksrapport en een lijst met overige onderzoeken kunt u vinden op www.ncdo.nl.

Postadres:
Postbus 94020
1090 GA Amsterdam

Bezoekadres:
(hoofdingang KIT)
Mauritskade 63
1092 AD Amsterdam

tel: 020 568 87 55
fax: 020 568 87 87
info@ncdo.nl
www.ncdo.nl

Belang onderzoek en definitie politiek draagvlak

Veel onderzoeken naar draagvlak richten zich op maatschappelijk draagvlak. Opmerkelijk is dat het draagvlak onder politici en politieke partijen, het politieke draagvlak, onderbelicht blijft. Onderzoek hiernaar is van belang omdat het buitenlandbeleid en daarmee ook het OS-beleid, vooral in handen ligt van de politiek, waarbij de indirecte of directe invloed daarop van de publieke opinie slechts van nevensgeschikt belang is. Dit onderzoek gaat ervanuit dat kennis leidt tot een bepaalde opinie en dat deze opinie weer van invloed is op actie vanwaaruit weer nieuwe kennis kan ontstaan. Hierbij hanteren de onderzoekers de volgende definitie van politiek draagvlak: "de door kennis gedragen opinie en actie van de politiek ten aanzien van OS of een onderdeel daarvan".

Relatie kennis, opinie en actie

In deel 1 van het onderzoek stond de vraag centraal hoe politiek draagvlak zich in Nederland manifesteert. Aandacht ging daarbij uit naar de relatie tussen kennis, opinie en actie. Daarbij werd onderscheid gemaakt tussen kennis, opinie en actie van politici *buiten* hun directe werk als parlementariër, en hun kennis, opinie en actie bij de vertaling naar beleid.

Alleen voor opinie en actie van politici *buiten* hun directe werk als parlementariër, is een verband aantoonbaar. In alle andere gevallen is een statistisch significant verband niet aan te tonen. Acties van politici blijken niet terug te leiden tot hun opinies over het OS-beleid. Dit lijkt verklaarbaar door de relatief scherpe arbeidsdeling binnen politieke partijen, waar acties vaak voorbehouden zijn aan de woordvoerders.

Kennis politici over OS 'ondiep'

De meeste politici in het onderzoek (75%) schatten hun eigen kennisniveau over OS in als 'goed' of 'zeer goed'. Nader onderzoek laat zien dat sprake is van enige zelfoverschatting. Minder dan de helft van de respondenten kan het exacte percentage van het BNP aangeven dat Nederland jaarlijks ter beschikking stelt voor OS. Iets meer dan de helft denkt dat NCDO draagvlakonderzoeken uitvoert in Afrika en Azië. De afkorting CIMIC is bekend bij 83% van de respondenten, maar bij de vraag hoeveel van het budget voor OS wordt uitgegeven aan defensieoperaties, gaat men weer de mist in. Slechts 4 van de 35 politici weten dat dit 70 miljoen is, terwijl bijna eenderde weet dat de CPIA-score, gebruikt voor het beoordelen van goed bestuur van een land, is ontwikkeld door de Wereldbank.

Tweederde van de politici weet dat de EU vanaf 2006 haar subsidie zal verminderen voor het verbouwen van suiker – en niet voor graan, hout, katoen of melk zoals sommigen denken.

Opinie politici over OS licht positief

De opinie van politici is licht positief, maar soms tegenstrijdig. Terwijl 60% vindt dat Nederland medeschuldig is aan de situatie in ontwikkelingslanden, plaatst 29% van hen OS op de eerste of tweede plaats van beleidsprioriteiten. Gevraagd werd de beleidsterreinen OS, gezondheidszorg, onderwijs, defensie, landbouw en economische zaken op prioriteit te rangschikken. Bij meer dan de helft (54%) belandt OS in de middenmoot, terwijl slechts twee politici OS als laagste prioriteit neerzetten.

Actie politici op terrein OS redelijk

De meeste politici zijn buiten hun werk actief binnen OS. Zo is 69% van de respondenten lid (geweest) van een OS-organisatie; doneert elke politicus enkele honderden euro's per jaar aan OS-organisaties; ondernamen politici in het afgelopen jaar gemiddeld drie OS-gerelateerde activiteiten en koopt iets meer dan de helft wekelijks Max Havelaar- of Fair Trade-producten. De actiebereidheid als 'burger' blijkt zich

echter niet te vertalen in een soortgelijke bereidheid als politicus.

In het programma of in de bureaula?

Deel 2 van het onderzoek richtte zich op rapporten van drie politieke partijen. Uitgangspunt vormen hier vijf in de periode 2002-2006 uitgebrachte rapporten van het CDA, de PvdA en de VVD die tot doel hebben de opinievorming binnen het politieke domein rondom ontwikkelingssamenwerking te beïnvloeden. Wat was de invloed van de rapporten op de standpuntbepaling binnen de partij? Welke factoren zorgen ervoor dat het rapport in het programma komt en niet in de bureaula verdwijnt?

VVD 'Duurzame Armoede, 35 jaar Nederlands ontwikkelingsbeleid' en rapport Teldersstichting

Het rapport van Szabó vormt een buitenbeentje, omdat het een al bestaande en breed gedragen opvatting binnen de VVD over OS weergeeft. Van invloed op de standpuntbepaling van de eigen partij is geen sprake. Het rapport heeft wél een rol gespeeld in het debat tussen de politieke partijen over de invulling van dit beleidsterrein. Het minder 'harde' en 'pamflettistische' rapport van de Teldersstichting heeft eveneens een bescheiden bijdrage geleverd aan de totstandkoming

van het politieke standpunt.

CDA 'Nota Internationale Samenwerking'

De invloed van deze nota van het CDA is waarschijnlijk veel groter. Het rapport is uitgegroeid tot het nieuwe partijstandpunt van het CDA op OS-gebied. Alle respondenten delen dan ook de verwachting dat het rapport zich in het nieuwe verkiezingsprogramma als zodanig zal manifesteren.

PvdA 'Een Goede Ontwikkeling' en 'Vreedzaam Veilig'

De invloed van beide PvdA-rapporten is minder eenduidig. Er zijn verschillen van inzicht over de mate waarin de rapporten geslaagd zijn de visie van de PvdA op OS te beïnvloeden. De respondenten achten de invloed van 'Een Goede Ontwikkeling' zeer gering en die van 'Vreedzaam Veilig' gering tot aanzienlijk. Verwacht wordt dat dit laatste rapport een van de bronnen zal zijn vanwaaruit de PvdA in het komende verkiezingsprogramma zal putten bij de sectie over internationale politiek.

Vier factoren van succes

Waar het ene rapport uitgroeit tot de leidraad voor een partij in de discussie over OS blijft de bijdrage aan de opinievorming van het andere rapport bescheiden of zelfs nihil. Voor falen of succes zijn vier verklarende factoren:

1. De politieke context, waarin fac-

toren als tijdsdruk, electorale overwegingen die een bepaalde opinie aan of juist ontmoedigen, de dwingende werking die van de partij uitgaat om een bepaald standpunt aan te nemen meespelen, kan een obstakel zijn voor de productie dan wel de opname van nieuwe inzichten.

2. De zender van het rapport speelt een rol in de mate van succes. Van belang is of de zender aanzien geniet binnen de partij(top) en de mate van onafhankelijkheid die de zender ervaart binnen de partij om zijn rapport inhoudelijk vorm te geven en om met scherpe en innovatieve ideeën te komen.

3. De aard van het onderwerp, zoals de inhoud en haar politieke relevantie, is een belangrijke succesfactor. Analyse van bovenstaande rapporten laat zien dat ze met elkaar gemeen hebben dat hun inhoud aanleiding kan geven om de opinie ten aanzien van OS te herzien, simpelweg om dat deze er substantieel van afwijkt.

4. Het proces dat het rapport doorlopen heeft binnen de eigen politieke partij is van groot belang voor de mate waarin het rapport invloed heeft op de politieke stellingname. Deze 'ontstaansgeschiedenis' verklaart mede de mate van steun die er voor het rapport bestaat binnen de eigen partij(top). Zonder steun zal er geen invloed zijn op standpuntbepaling.

© september 2006 NCDO

INLEIDING

In opdracht van NCDO voerden studenten van het CIDIN (Centre for International Development Issues Nijmegen) onderzoek uit naar politiek draagvlak in Nederland. Het onderzoek bestond uit vier deelstudies en twee overkoepelende studies. Deze samenvatting richt zich op de twee overkoepelende studies. Onder leiding van dr. Lau Schulpen benaderden Teije Hidde Donker en Alja Spronk-van Grootheest alle 252 Nederlandse parlementariërs voor een internetsurvey. Hieraan werkten uiteindelijk 35 politici mee van de PvdA, het CDA, de VVD, GroenLinks, de SP, LPF, de Christen Unie, Europa Transparant en een onafhankelijk Kamerlid. Met vier van hen werd vervolgens een diepte-interview afgenomen. Ondanks vele inspanningen was de respons laag. Redenen hiervoor waren de veelheid aan verzoeken voor deelname aan onderzoek en desinteresse in het onderwerp. In het tweede deelonderzoek onderzochten Jort Hemmer en Emma Oosten het 'politieke lot' van rapporten over ontwikkelingssamenwerking (hierna te noemen: OS). Aan dit onderzoek werkten in totaal zes politici en vijf medeopstellers mee. Naast deze diepte-interviews werden tientallen rapporten, toespraken en verslagen van politieke debatten geanalyseerd.